

KNAG en curriculumherziening

‘Zonder vakkennis kun je geen bruggen bouwen’, deze uitspraak gedaan in de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs in de debatten over Onderwijs2032 is het KNAG uit het hart gegrepen. Goed onderwijs begint met een degelijk fundament bestaande uit *vakkennis en vakvaardigheden*. Als de pijlers voldoende sterk zijn, kunnen er bruggen gebouwd worden in de vorm van vakoverstijgend werken.

Aardrijkskunde is een breed vormend vak dat zich op het grensvlak bevindt van de natuurwetenschappen en de sociale wetenschappen. Dat maakt dat het vak eigenlijk niet te vangen is in één van de domeinen zoals die bij Onderwijs2032 zijn genoemd. Aardrijkskunde gaat juist over *de relatie tussen mens en natuur, zowel dichtbij als veraf*.

Ten onrechte wordt aardrijkskunde nog wel eens verward met topografie. Dat is vreemd, want enige topografische kennis bezitten, is alleen maar een voorwaarde om over de wereld waarin wij leven te kunnen praten en denken. Aardrijkskunde biedt veel meer dan topografie. Het leert jongeren *kennis over de wereld en een eigen kijk op de wereld* te ontwikkelen. Via aardrijkskunde krijgen leerlingen een beter beeld van de eigen omgeving en van andere landen. Ze leren over belangrijke thema's als klimaatverandering, water, energie, duurzaamheid, migratie, culturen, leefbaarheid en veiligheid, zowel in de stad als op het platteland en zowel dichtbij als veraf. Bij aardrijkskunde gaat het om grote *samenlevingsvraagstukken* die in elk gebied weer anders uitpakken. Daarnaast gaat het om een manier van denken, namelijk vraagstukken op *verschillende schaalniveaus* leren analyseren, *de samenhang mens-natuur leren zien* en vanuit verschillende invalshoeken leren denken.

Een wereldbeeld opbouwen en leren over grenzen heen kijken is wat jongeren nodig hebben. Bij aardrijkskunde komt *de internationale component* in het onderwijs duidelijk naar voren. Op 13 december 2016 bood het KNAG hierover namens meer dan 1000 docenten een petitie aan bij de Vaste Kamercommissie voor Onderwijs. Zonder aardrijkskunde gaat het niet. Hoe kun je handel drijven met andere landen als je daar geen kennis van hebt? Hoe kun je *als (wereld)burger meedenken* over de inrichting van een duurzame samenleving, lokaal en (inter)nationaal zonder te weten wat waarom waar gebeurt?

Het KNAG is voorstander van een *duidelijkere explicitering en concretisering van de einddoelen* voor het primair onderwijs en de onderbouw van het voortgezet onderwijs. Ruim aandacht voor geografische kennis en vaardigheden is daarbij onmisbaar. Het belang van aardrijkskunde is te illustreren aan de hand van voorbeelden als:

1. Basisschoolkinderen leren bij aardrijkskunde welke geografische informatie je uit foto- en videobeelden van mens en natuur kunt halen. De kinderen leren hoe je gebieden kunt vergelijken en ze leren de taal die daarvoor nodig is.
2. Als je de vraagstukken die in Noord-Groningen spelen wilt begrijpen, moet je je verdiepen in de ondergrond en in de Nederlandse en internationale energievoorziening.
3. Als je je een mening wilt vormen over complexe geopolitieke vraagstukken zoals in de Oekraïne, de Zuid-Chinese Zee of het Midden-Oosten moet je je eerst verdiepen

in de spreiding van natuurlijke hulpbronnen en bevolkingsgroepen en de betekenis van grenzen.

4. Als je wilt begrijpen hoe overstromingen zoals die onlangs voorkwamen in Peru en Colombia ontstaan en hoe we zulke rampen daar of in Nederland kunnen voorkomen, heb je kennis nodig van het klimaatsysteem en klimaatverandering en ook van watermanagement.
5. Als je wilt begrijpen hoe migratiestromen ontstaan en waarom ze van richting veranderen heb je geografische kennis en vaardigheden nodig. Kennis van gebieden, want elk gebied is anders en kennis van de samenhang tussen globale ontwikkelingen en lokale en regionale situaties.

Meer dan bij veel andere vakken leren leerlingen bij aardrijkskunde digitale vaardigheden. De 'geo-revolutie' toont het belang van digitale kaarten en ruimtelijke data. Dat gaat veel verder dan Google Earth-beelden en routeplanners. Veel organisaties werken met interactieve digitale kaarten. Denk aan de meldkamers van de politie, brandweer en ambulance, waterschappen, energiebedrijven, het Kadaster en Defensie. Jongeren moeten leren werken met geografische data en interactieve kaarten. In het aardrijkskundeonderwijs is www.edugis.nl een mooi voorbeeld van hoe *digitale geletterdheid* in het onderwijs al met succes wordt aangeboden.

Omdat aardrijkskunde gaat over de relatie mens-natuur is aardrijkskunde een brugvak tussen gamma en bèta. Het verdient daarmee extra aandacht in het curriculum. Vanuit een brede en duidelijke basis van geografische kennis en vaardigheden kunnen leerlingen verder vakoverstijgend werken. Het KNAG-initiatief *Geo Future School*, ontstaan voordat Onderwijs2032 werd gestart, is een goed voorbeeld van structureel vakoverstijgend en onderzoekend werken. Op 24 scholen draait het al. Daar leren leerlingen kritisch en creatief na te denken over de grote vraagstukken die ons allemaal aangaan. Denk daarbij aan het voedselvraagstuk, het klimaatvraagstuk, het watermanagementvraagstuk of het energievraagstuk.

Onderwijs2032 noemt het belang van burgerschap. De leerlingen die daarover via het LAKS door het Platform werden bevraagd, noemden dat ze willen begrijpen hoe de wereld in elkaar zit en wat de achtergronden van het nieuws zijn. Het KNAG onderschrijft deze mening, maar vindt wel dat burgerschap *wereldburgerschap* moet zijn. Jongeren zijn niet alleen maar inwoner van Nederland, maar ook Europeaan en wereldburger. Belangrijke samenlevingsvraagstukken rond water, energie, klimaat, transport, handel en duurzaamheid houden niet op bij een landsgrens. Het KNAG pleit voor een brede opzet van wereldburgerschap gedragen vanuit meerdere vakken waaronder aardrijkskunde. Geen apart vak burgerschap dus. Als we willen dat onze jongeren echt wereldburgers worden, zullen we hen moeten leren dat er meer manieren zijn om naar de wereld te kijken dan alleen door een Nederlandse of westerse bril. Dit zal van groot belang zijn om in de toekomst tot begrip en samenwerking te komen met mensen in andere gebieden op aarde en met een andere achtergrond.

Essentieel om tot een resultaat te komen dat kan leiden tot voldoende draagvlak in het werkveld voor toekomstgericht leren, zijn concretere einddoelen, vak-deskundige leraren, aandacht voor Geo-ICT en wereldburgerschap.

Tot slot wil het KNAG er op wijzen dat bij de invulling van de beoogde curriculumherziening niet alleen input van schoolleiders en leerkrachten nodig is, maar ook van vakinhoudelijke experts en vakverenigingen.